

Beslutningsforslag nr. B 66. Fremsat den 25. november 2003 af Keld Albrechtsen (EL) og Line Barfod (EL)

Forslag til folketingsbeslutning

om afgift på landbrugsbedrifters kvælstoftab samt CO₂-afgift på kunstgødning

Folketinget opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag om indførelse af en afgift på landbrugs kvælstoftab med et afgiftsfrit bundfradrag og om indførelse af en særlig CO₂-afgift på salg af kunstgødning.

Bemærkninger til forslaget

Beslutningsforslaget er i princippet en redigeret genfremsættelse af tre tidligere beslutningsforslag: beslutningsforslag nr. B 186 fra folketingsåret 2000-01 (se Folketingstidende 2000-01, forhandlingerne s. 8313 og tillæg A s. 6944 og 6948), beslutningsforslag nr. B 88 fra folketingsåret 1995-96 (se Folketingstidende 1995-96, forhandlingerne s. 3725 og 4856 og tillæg A s. 4168) samt beslutningsforslag nr. B 79 fra folketingsåret 1994-95 (se Folketingstidende 1994-95, forhandlingerne s. 3552 og 5899 og tillæg A s. 2305).

Tanken er, at det kvælstof, som landbrugsbedrifterne anvender, uden at det bliver indbygget i produkterne, men derimod tabes til miljøet, bør afgiftsbelægges for at give den enkelte landmand et økonomisk incitament til at opnå den bedste udnyttelse af kvælstoffet. Kunstgødning vil kunne undværes i landbruget, når kvælstofudnyttelsen er blevet optimeret og potentialet i de humane affaldsstoffer (urin) og kvælstoffikserende planter bliver udnyttet. Produktion af kunstgødning er meget energikrævende og bidrager derfor væsentligt til CO₂-produktionen. Det vil øge incitamentet til at anvende husdyrgødning, der er tilovers i husdyrproduktionen i planteavlbrug, hvis kunstgødningen bliver forholdsmæssigt dyrere.

Kvælstof er et stort miljøproblem

En tredjedel af landbrugets kvælstofab er fjernet siden 1990, hvor niveauet toppede. Det kan umiddelbart syne som en stor succes, men der er dog ingen grund til at tro, at Danmark er ved at være nede på et bæredygtigt niveau. Det fortæller årlige iltsvind mange steder i de indre farvande, næringsrige, uklare søer, nitratbelastede åer, nitratkoncentreret vand på vej ned mod grundvandet og naturarealer, der belastes langt over deres tålegrænse med ammoniaknedfald.

Faktum er da også, at den oprindelige Vandmiljøplan I, som blev vedtaget i Folketinget i 1986, indeholdt en målsætning om, at både byer og landbrug skulle halvere udledningen af kvælstof. Den målsætning opfyldte byerne ved at investere i rensningsanlæg, inden tidshorisonten på 3 år for målsætningen ud-

løb. Landbruget har derimod – her 17 år senere – efter to vandmiljøplaner og store samfundsmæssige udgifter endnu ikke opfyldt målsætningen om halvering af kvælstofudledningen.

Udviklingen i næringsstofbelastningen af vandmiljøet bliver fulgt af Danmarks Miljøundersøgelser og offentliggjort hvert år, senest i Vandmiljø 2002. Tilstand og udvikling. Faglig sammenfatning. Heri kan læses:

Iltsvind

»Der er ingen generelle tendenser for udvikling i iltsvindshyppigheden fra starten af Vandmiljøplanens overvågningsprogram i 1989 til 2001« (side 44, 2. spalte øverst).

Fjorde og indre farvande

»Amterne har fastsat målene for fjorde og kystnære områder. Efter amternes vurdering er målsætningerne kun opfyldt i nogle ganske få kystvande med lille vanddybde og gode opblandingsforhold, der kan mindske virkningen af det forhøjede næringsaltindhold i vandet« (side 45, 2. spalte).

Kvælstof i vandløb

»Koncentrationen af kvælstof i vandløb, som løber i dyrkede oplande eller er udsat for væsentlige udledninger fra punktkilder, var i 2001 gennemsnitsligt 4-5 gange så høj som baggrundsniveauet målt i naturvandløb« (side 35, 2. spalte nederst). »Kvælstofkoncentrationen er generelt faldende i vandløb i dyrkede oplande med eller uden spildevandstilførsel ... kvælstofniveauet er faldet fra knap 9 mg N/l omkring 1990 til godt 6 mg N/l i 2001« (side 36, 1. spalte nederst).

Grundvand

»For GRUMO (grundvandsovervågning) områderne kan der generelt ikke eftervises nogen samlet effekt på grundvandets indhold af nitrat som følge af vandmiljøplantiltag. Det ville heller ikke være at forvente, fordi grundvandet i langt den største del af GRUMO indtogene er dannet før 1990. Der ses dog heller ikke

nogen tydelig tendens i 10 indtag med grundvand dannedet efter 1989« (side 33, 1. spalte øverst).

Stort potentiale for at nedbringe kvælstoftab

Der er stadig meget store potentialer for at mindske kvælstoftabet – potentialer, der ikke udnyttes på bedrifterne, fordi det ikke er økonomisk fordelagtigt. Vandmiljøplanerne er derimod kendetegnet ved en lang række firkantede regler vedrørende dyrkningen af jorden, som i betydelig grad ansporer landmænd til at afsøge mulighederne for omgæelse. Med en effektiv afgift på kvælstoftab kan en lang række regler afskaffes til fordel for landmanden, og det vil i stedet være landmandens faglige vurderinger, der udnyttes.

Hvis det bliver dyrt at tabe kvælstof, vil landmændene automatisk tildele afgrøderne mindre kvælstof, de vil så græsudlæg, der får lov at stå vinteren over, og de vil tilføre jorden mere organisk materiale, bl.a. i form af halm, for at næringsstofferne bedre kan binde sig til jorden. Sådanne tiltag bliver først økonomisk fordelagtige, hvis der indføres en afgift på kvælstoftab med et bundfradrag for et rimeligt, bæredygtigt tab.

Forbruget af kunstgødning svarer stort set til kvælstoftabet, og når andre kilder som kvælstoffikserende planter og urin fra mennesker benyttes, vil kunstgødning helt kunne undværes. Det vil samtidig løse problemerne med de giftige slambjerge fra rensningsanlæggene, som fårner sig op i kommunerne i stigende grad, hvis man mange steder går over til at indsamle den menneskelige urin ved kilden.

CO₂-afgift på kunstgødning

Beregninger udført af Enhedslisten viser, at anvendelsen af elektricitet til fremstillingen af den kunstgødning, der anvendes i Danmark, svarer til 12 pct. af det danske forbrug. Det er oplagt at pålægge kunstgødning en CO₂-afgift.

En afgift på kunstgødning er ikke fremmed for Folketingets partier, da Folketinget allerede den 19. februar 1987 vedtog en dagsorden med blandt andet denne ordlyd: »På denne baggrund opfordrer Folketinget regeringen til, såfremt forbruget (af kunstgødning) i 1989 og 1990 ikke er faldet til henholdsvis 300.000 tons N og 250.000 tons N, at indføre et miljøgebyr i størrelsesordenen 3 kr. i 1990 og 6 kr. i 1991 pr. kg N. Indtægten tilbageføres til landbruget, bl.a. til fremme af miljøvenlige produktionsformer.«

Først i 2000 kom landbruget ned under et forbrug af kunstgødning på 250.000 tons N årligt. Samtidig er tilførslen af kvælstof med foder til dansk landbrug øget med 64.000 tons mellem 1985 og 2000. Det ses af publikationen »Mark- og staldbalancer« fra DJF,

december 2000. Trods et uændret frasalg af korn- og frøafgrøder blev tilførslen af kvælstof i kraftfoder øget fra 262.000 tons kvælstof årligt i 1986 til 326.000 tons kvælstof i 1999, altså en stigning på 64.000 tons kvælstof. Om kvælstof tilføres dansk landbrug som foder eller kunstgødning, kan i virkeligheden være lige meget, når man interesserer sig for kvælstoftabet til miljøet. Alligevel blev kunstgødningafgiften aldrig aktiveret.

Beslutningsforslaget vil fremme økologisk jordbrug

Økologiske landbrug er langt mere effektive i deres udnyttelse af næringsstofferne og taber mindre kvælstof pr. hektar end konventionelle landbrug. Derfor vil en afgift på kvælstoftab være en forholdsmæssig fordel for økologiske landbrug og også blandt dem fremskynde til bedre udnyttelse af næringsstofferne. Dette faktum kan dokumenteres på mange måder, og her kan henvises til de tidligere fremsatte udgaver af dette beslutningsforslag. Derudover kan henvises til Plantedirektoratet. Gødningsregnskaber. Statistik 2000/2001, oktober 2003. Ved sammenligning af tabel 5 a, »Kvælstofildeling og kvælstofkvote«, med tabel 17, »Kvælstofildeling og kvælstofkvote, økologiske bedrifter«, ses, at konventionelle bedrifter i gennemsnit tilføres 120 kg N pr. hektar (ud af en kvote på 134 kg N/hektar), mens økologiske bedrifter kun i gennemsnit tilføres 51 kg. N pr. hektar (ud af en kvote på 137 kg N/hektar). Det er en forskel, der kun i ringe grad kompenseres af det større udbytte og dermed en større mængde fraført kvælstof pr. hektar i konventionelle landbrug. Det skal også tilføjes, at økologiske brug anvender en større andel marker med kvælstoffikserende afgrøder, primært kløvergræs. Kløvergræsmarker er et positivt indslag i landskabet, for biodiversiteten og for opbygning af jordens muldlag og kvælstofbindingsevne.

Beregning af kvælstoftabet

Kvælstoftabet beregnes ved, at landmændene overfører tal til regneark, der udvikles af Landbrugets Rådgivningscenter. Det er tal, der allerede i dag skal opgives til myndighederne om gødningsproduktion, samt få nye tal, der dog allerede opgøres i momsregnskabet, om salg af animalske og vegetabiliske produkter samt indkøb af gødning og foder. Herved kan følgende regnestykke udregnes. Kvælstof i indkøbt gødning og foder minus kvælstof i solgt gødning, animalske produkter og vegetabiliske produkter er lig med kvælstoftab. Kvælstoftabet udregnes pr. hektar. Der indføres et bundfradrag, som der ikke betales afgift af, i erkendelse af, at et vist tab, f.eks. på 50 kg N pr. hek-

tar, er rimeligt. Der kan indføres højere bundfradrag for nogle produktionsformer end andre i erkendelse af, at der ellers vil blive overført store midler fra hus-

dyrbrug til plantebrug, fordi husdyrbrug alt andet lige har et større kvælstofab.